

ומתרצת הגמרא: אמר לך רבא:

ממשמשין ממשמשין גמרינן. עדיף ללמוד
מת מעבודה זרה ששניהם "משמשין",
שבמת הנידון לגבי משמשי המת, וכן הפסוק
"אשר עבדו שם הגויים" מדבר במשמשי
עבודה זרה. (184)

לאפוקי עגלה ערופה דחיא גופה קדושה
שאלו עגלה ערופה היא עצמה קדושה,
ואינה "משמשין". (185)

ודנה הגמרא: ואביי מאי טעמא לא גמר
מעבודת כוכבים?

ומתרצת הגמרא: אמר לך אביי: מידי
דאורחיה ממדי דאורחיה גמרינן מת ועגלה
ערופה שניהם, הדרך שיהיו לאפוקי עבודת
כוכבים דלאו אורחא אין הדרך לעבוד
עבודה זרה, שהרי אפילו בן נח אסור
בעבודה זרה, ולכן אין ללמוד משם שהזמנה
אינה אוסרת, כי שמא דוקא שם משום שאף
שהזמין את הדבר לשימוש עבודה זרה שמא
בסוף יתחרט ולא ישתמש בו לעבודה זרה.

[סימן כפ"ה נפשי"ה דחציב"א נכיס"א
דאומנ"א]

הקדושה הזמנה לאו מילתא היא ובאמת בדבר
שהוא גוף הקדושה מודה רבא שהזמנה מילתא
היא משום שלומדים מעבודה זרה עצמה
לחומרא שהזמנה מילתא היא, ולכן עדיף ללמוד
מעבודה זרה כדי שיהא ממש כמו שם
שבמשמשים הזמנה לא מילתא היא ובגוף הדבר
הזמנה מילתא היא.

184. הגמרא בעבודה זרה [נא ב] מוכיחה מזה
שנאמר שם "אבד תאבדון את כל המקומות אשר
עבדו שם הגויים". וכי המקומות נאסרים הרי הם
מחובר, אלא ודאי מדובר בכלים שנשתמשו בהם
לעבודה זרה.

185. ואכן המת עצמו שאסור בהנאה נלמד
מעגלה ערופה כמבואר בעבודה זרה [כט ב]
תוס' ד"ה משמשין.

וכן בכל דבר שהוא עצמו גוף הקדושה כגון
הקלף שכותבין עליו ספר תורה מודה רבא
שהזמנה מילתא שהוא נלמד מעגלה ערופה
שהיא עצמה קדושה. ראשונים.

וראה הערה 183 ובערוך לנר בעמוד הקודם
על התוס' ד"ה מאי טעמא.

מאי טעמא לא אמר כאביי" כמו בכל הש"ס?
ויש לפרש ששאלת הגמרא היא באמת כך
שמאי טעמא לא למד רבא לשיטתו מעגלה
ערופה שהזמנה אינה אוסרת ומדוע הוא צריך
ללמוד מעבודה זרה?
וכן לאביי הקושיה מדוע אינו לומד מעבודה
זרה עצמה [ולא ממשמשיה] שנאסרת אף
בהזמנה?

אך קשה על זה שהרי רש"י מפרש שהפסוק
"עבדו שם הגויים" מדבר רק במשמשים ולא
בעבודה זרה עצמה?
תוס' ד"ה מאי.

והרע"א כתב שאמנם לענין אביי צריך לומר
שקושיית הגמרא היא שנילף ממשמשי עבודה
זרה שהזמנה לאו מילתא היא אך לגבי רבא על
כרחק צריך לומר כפירוש התוס' שהקושיה היא
שילמד מעגלה ערופה שגם שם לשיטתו הזמנה
לאו מילתא היא. אך הקשה אם כן מה מתרצת
הגמרא שעגלה ערופה היא גופה קדושה, אדרבה
אם כן נלמד דקל וחומר שאם בגוף הקדושה
הזמנה לאו מילתא היא כל שכן במשמשים?
ותירץ, שכוונת הגמרא לתרץ, שאי אפשר
לרבא ללמוד מעגלה ערופה כי שם גם גוף

הרי שבייחוד בלבד של המטפחת לספר תורה נפקעה ממנה טומאת מדרס משום שהזמנה מילתא היא, וקשיא לרבא שאומר הזמנה לאו מילתא היא?

ומתרצת הגמרא: **אימא** אמור במשנה שהיא לא רק נתנה את המטפחת וייעדה אותה לספר תורה אלא **נתנתו וכרכתו** שהיא גם כרכה אותה על הספר תורה, שיש כאן מעשה ולא רק הזמנה בלבד.

ושואלת הגמרא: **למה לי נתנתו וכרכתו** מדוע צריך את שניהם שגם תיעד את המטפחת לספר תורה, ולא די בכריכה לבד שהיא מעשה?

ומתרצת הגמרא: **כדרב חסדא, דאמר רב חסדא: האי סודרא דאזמניה למיצר ביה תפילין** סודר שהזמינו להכניס בו תפילין **וצר ביה תפילין** והכניס בו את התפילין **אסור למיצר ביה פשיטי** אסור לשים בו כסף משום שהסודר נעשה תשמישי מצוה.

ודוקא בגלל שהזמין את הסודר וגם צר בו את התפילין, אבל אם רק **אזמניה** לצורך תפילין **ולא צר ביה** בסוף את התפילין, אינו נאסר לצור בו מעות משום שהזמנה לאו מילתא היא.

וכן אם רק **צר ביה ולא אזמניה** לכך מלכתחילה **שרי למיצר ביה פשיטי** משום שהכנסת התפילין שם היתה רק באקראי בעלמא. (187)

[סימני המשניות והברייתות מהם תדון הגמרא להוכיח במחלוקת אביי ורבא אם הזמנה מילתא היא אם לאו].

מיתבי מהא דתנן במסכת כלים: **כפה** מטפחת שהאשה לובשת על ראשה **שהוא טמא מדרס** שאף שהמטפחת אינה מיועדת בעיקרה לישיבה, מכל מקום היא מקבלת טומאת מדרס משום שלפעמים האשה מקפלת אותה ויושבת עליה או שמשעינה את ראשה עליה, **ונתנתו לספר** היא ייחדה את המטפחת לעטוף בה ספר תורה (186) **טהור מן המדרס** נפקעה ממנה טומאת המדרס בלי שום טבילה, שהרי עתה אינה ראויה עוד לישיבה שאסור לשבת על מטפחת של ספר תורה, ובטל ממנה שם "מדרס" שהרי אומרים לו "עמוד ונעשה מלאכתנו".

אבל טמא [מגע מדרס] עדיין נשאר על המטפחת טומאה יותר קלה של מגע מדרס [ויורדת מדרגת אב הטומאה של מדרס עצמו לטמא אדם וכלים לדרגת ראשון לטומאה שמטמא רק אוכלים בלבד].

משום שאף בתור מטפחת של ספרים יש עדיין עליה שם "כלי" לקבל טומאת מגע, והרי המטפחת בנוסף לזה שהיא עצמה היתה טמאה מדרס הרי באותה שעה נגעה המטפחת בעצמה ונטמאה בטומאת מגע מדרס, וטומאה זו נשארת עליה גם לאחר שירדה ממנה טומאת המדרס.

משום שנשתמש בו הדיוט. יעב"ץ. וראה מגן אברהם [קמז ה].

187. הנמוקי יוסף הביא מחלוקת שיש אומרים

וראה עוד חידושי רבינו חיים הלוי הלכות תפילין [א יא].

186. מכאן ראה שאין איסור להשתמש לגבוה

ולכן אומרת המשנה "ונתנתו" שהאשה צריכה גם לייעד את המטפחת לספר תורה ולא די בכריכה בלבד. (188)

ולאביי דאמר: הזמנה מילתא היא הוא חלוק על רב חסדא אלא **אזמניה**, אף על גב דלא צר ביה די בכך לאסור מלצור בו מעות משום שהזמנה מילתא היא.

אך אם צר ביה בלבד את התפילין, בזה הוא מודה לרב חסדא שרק **אי אזמניה** לכך מלכתחילה אין אז הוא נאסר, אבל **אי לא אזמניה**, לא אינו נאסר, משום שזה רק אקראי בעלמא.

ולדעת אביי תפרש המשנה בכלים כפשוטה, שדי אם האשה נתנתו את המטפחת לספר תורה שיפקע ממנה טומאת מדרס הואיל והזמנה מילתא היא, ואין צריך שגם תכרוך אותה על הספר תורה.

תא שמע: תניא: **נפש** בנין שעל גבי הקבר **שבנאו לשם** אדם חי לקוברו בו כשימות **מותר בהנאה** שעדיין אין עליו שם קבר.

ואם הוסיף בו דימוס אחד [נדבך אחד של אבנים] **לשם מת** בשביל אדם שכבר מת **אסור בהנאה**.

הרי שבניית הקבר בלבד והזמנתו למת דיה לאסור בהנאה, וקשיא לרבא שהזמנה לאו מילתא היא?

ומתרתת הגמרא: **הכא במאי עסקינן: דרמא ביה מת** שלא רק הזמין את הקבר למת אלא אף קבר בו את המת ולכן הוא נאסר בהנאה.

ומקשה הגמרא: **אי הכי, מאי איריא** מדוע דוקא **הרפיף** דימוס, שהרי גם **כי לא הוסיף, נמי יאסר**, מאחר שקבר שם ממש את המת? (189)

מכל מקום, יש לומר שאמנם לענין תכריכי המת שבהם נאמרה הגזירה שוה מעבודה זרה וגם אסורים בהנאה כעבודה זרה באמת אין צריך הזמנה ודי בתשמיש בלבד, אבל לענין שאר משמשין שאינם אסורים בהנאה [כגון תשמישי מצוה] אין למדים אותם בגזירה שוה מעבודה זרה אלא רק בקל וחומר שאם באיסורי הנאה לא מועילה הזמנה כל שכן בדברים שאינם אסורים בהנאה. ולכן אי אפשר ללמוד בהם מעבודה זרה רק את הקולא שהזמנה לא תאסור אבל את החומרא שהתשמיש בלבד יאסור אי אפשר ללמוד משם. ואין להקשות שהרי גם בקבר שהוא תשמישי המת נאמר לקמן שצריך הזמנה ביחד עם השימוש, שאני קבר שהוא מחובר ולכן הוא צריך הזמנה.

189. ואף שאמרנו שצריך שניהם גם מעשה וגם

זוה דוקא כשצר בו את התפילין רק לפי שעה או צריך שיהא גם הזמנה. שעל ידי הזמנה שמעיקרא והמעשה דהשתא נאסר אף שהכנסת תפילין היתה רק דרך ארעי, אבל אם הכניס את התפילין לסודר על דעת קביעות הרי עצם ההכנסה יש בה גם הזמנה וגם מעשה ואין צריך שתהא גם הזמנה מעיקרא. וכתב שכן נראה מרש"י.

ויש חולקים שאף אם הכניסו לשם על דעת קביעות אינו נאסר בלא הזמנה דמעיקרא ומעשה דהשתא.

188. כתב ביד רמה שאף שרבא לומד את הדין שהזמנה לאו מילתא היא מעבודה זרה, ועבודה זרה עצמה אין צריך הזמנה אלא די שישתמשו לעבודה זרה בלבד בכדי ליאסר, שהרי לא נאמר רק "אשר עבדו שם" משמע ואפילו בלא הזמנה,

בן גמליאל אומר: אף החוצב אבנים מההר לבנות בהם קבר לאביו, וחלך וקברו בסוף במקום אחר, ולא בנה מהם את הקבר לאביו, הרי זה לא יקבר בהן הבן עולמית.

אי אמרת בשלמא שהטעם הוא משום כבוד אביו שפיר שלכן לא יקבר בהן הבן עולמית משום שאין זה כבוד האב.

אלא אי אמרת שהטעם הוא משום הזמנה, תיקשי: וכי טווי לאריגה, מי שטוה פשתן לארוג ממנו בגד למת מי איכא למאן דאמר שיאסר?! והלא אפילו אביו אינו אומר שהזמנה מילתא היא אלא רק כאשר ארג את הבגד והשלימו עד שהוא ראוי כך למת, אבל טויה בלבד, ודאי שלא נחשבת אפילו הזמנה?

וגם כאן, חציבת אבנים בלבד אין עליה אפילו שם הזמנה, ומדוע יאסר על הבן להיקבר באותן אבנים? אלא ודאי הטעם הוא רק משום כבוד אביו.

תא שמע מהא דתניא: קבר חדש שעדיין לא קברו בו מותר בהנאה.

ואם הטיל בו נפל לתוך הקבר אסור בהנאה.

ומדייקת הגמרא: הטיל, אין. רק אם קבר בו בפועל את המת הוא נאסר. אבל לא הטיל, לא. אינו נאסר, ואפילו אם הזמין את הקבר לצורך אדם מת.

ומתרת הגמרא: לא צריכא הברייא להשמיענו אלא שאף על גב דפנייה אפילו פינה משם אחר כך את המת בכל זאת הקבר נשאר אסור בהנאה בגלל שהוסיף שם דימוס והזמינו לצורך המת, שלולי ההזמנה לא היה הקבר נאסר לאחר הפינוי, כי היינו אומרים שהקבורה היתה רק אקראית, כמו בצר ביה ולא אזמניה בתפילין שלא נאסר לשים בו מעות משום שהכנסת התפילין שם היתה רק באקראי.

אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא: אם היה מבירו את אותו דימוס שהוסיף עליו לשם מת חולצו מהבנין ומותר בהנאה, שהרי ביטל בכך את מעשה ההזמנה. (190)

תא שמע: תניא: החוצב קבר לאביו וחלך וקברו בקבר אחר, הרי זה לא יקבר בו הבן עולמית.

הרי שבחציבת הקבר בלבד נאסר בהנאה, משום שהזמנה מילתא היא, וקשיא לרבא?

ומתרת הגמרא: התם אין הטעם משום איסור הנאה, אלא משום כבוד אביו לכך לא יקבר בו הבן. ואמנם אם חצב את הקבר לצורך מת אחר שאינו אביו יהא מותר לו להיקבר בו.

הכי נמי מוסתברא שכל הטעם רק משום כבוד אביו.

דקתני סיפא של אותה ברייתא: רבן שמעון

לגבי כל הקבר שהרי לא עשה שינוי מעשה בגופו של הקבר אלא שהוסיף עליו, ולכן לא נחשב כהזמנה אלא לגבי הדימוס בלבד וכיון שחולצו מותר. ר"ן.

הזמנה כדרכ חסדא, זה דוקא לאחר השימוש אבל בשעת השימוש עצמו ודאי אסור אף בלא הזמנה. יד רמה.

190. לפי שתוספת הדימוס אינה נחשבת כהזמנה

וקשיא לאביי שסובר הזמנה מילתא היא?
ומתרצת הגמרא: לעולם הוא הדין דאף על
גב דלא הטיל בו את הנפל הוא נאסר מיד
בהזמנה משום שהזמנה מילתא היא.

ולכן נקטה הברייתא שהטיל בו נפל, כדי
להשמיענו שהנפל יש עליו תורת מת לאסור
את קברו ואפילו לאחר שפינהו משם.⁽¹⁹¹⁾

ולאפוקי מדרבן שמעון בן גמליאל דאמר:
אין לנפלים תפיסת הקבר שאם קברו נפל
ופינהו משם, לא נאסר הקבר בהנאה, משום
שנפל אין עליו תורת מת.

קמשמע לן שהנפל אכן אוסר את קברו.

וקבר חדש שמוטר בהנאה היינו שחצבו
אותו לאדם חי כדי לקוברו כשימות, או
שחצבו סתם כדי להשתמש בו בשעת
הצורך. ואין על כך שם של הזמנה.

תא שמע מהא דתנן במסכת שקלים: **מוטר**
המתים כסף שנשאר ממגבית צדקה שערכו
לצורך מתי מצוה או לצורך עניים מתים,
ישתמשו בו לצורך מתים אחרים.

מוטר המת אם אספו את הכסף לצורך מת
פלוגי, הרי המותר ליורשיו. היורשים יכולים
ליהנות מהכסף שנשאר.⁽¹⁹²⁾

הרי שעל אף שהוא הזמין את הכסף לצורך

191. לכאורה קשה, אם כן למה לא אמרה
הברייתא רבותא יותר גדולה שאפילו רק הזמין
לנפל אסור?

יש לומר שאם היה מזמינו לנפל הרי זה
כאילו הנפל קבור בתוכו שגם רבן שמעון בן
גמליאל מודה שכל זמן שהנפל קבור בתוכו הוא
אסור בהנאה ולא היה יכול להשמיענו לאפוקי
מדרבן שמעון בן גמליאל. ערוך לנר.

[ולדבריו הרי שמדובר שהטיל בו את הנפל
בלא הזמנה. אך המהרש"ל כתב שהיתה גם
הזמנה [לשם נפל] שאם לא כן הרי זה כצר ביה
ולא אומניה שאפילו לאביי אינו נאסר].

192. ביד רמה מבאר את הסוגיא שאביי ורבא
לא נחלקו לענין הזמנה מילתא היא אלא רק אם
ההזמנה מועילה כמו המעשה עצמו שאליו
הוזמנו, כגון אם המעות שהוזמנו למת נאסרו
בהנאה כאילו כבר שימשו את המת או לא, אבל
כולי עלמא מודו שהמעות יצאו מרשות הבעלים
וקנאם המת. ואף על גב שמת אינו בר זכיה
מכל מקום, הגבאי שבאו לידו המעות קנאם כדי
לעשות בהם צרכי המת, ונמצא שיש למת זכות

במעות.

[כוונתו לבאר מדוע בכלל המעות שנגבו למת
צריך ליתנן דוקא למת ומאיזה דין הוא].

וזה שאמרו שהמותר ינתן ליורשיו אינו מדין
ירושה אלא משום שהמת עצמו מוחל את בזיונו
שבגביית המעות הללו לגבי היורשים וניחא ליה
שהם יזכו בו, וכיון שגבו למת זה והותירו,
עושים במעות מה שניחא ליה להמת.

[ביאור דבריו שזה עצמו נחשב מצרכי המת
שהמותר ינתן למי שניחא ליה להמת].

ויש לפרש גם שכיון שיש למת זכות באותן
המעות אנו מחשיבים את המותר של המעות
כנכסי המת ונותנים אותם ליורשים שהרי אין מה
לעשות בהם.

[היינו שהוא כעין ירושה ממש].

וזה לשון החזון איש: נראה דאין כאן דיו
ירושה ממש שאין המת בר זכיה, אלא כל ממון
לדבר מצוה מתפש למצותו והוא בכלל צדקה,
והעיקר כאן דאמדינן דעת הנותנים שרצונם
שיעשו בצדקתן את המוכחר, ותנא קמא סבר
דהמוכחר הוא ליתן ליורשיו, ורבי נתן סבר
דהמוכחר לעשות לצורכו של מת, ורבי מאיר

מת פלוני אינו נאסר בהנאה, וקשה לאביי שהזמנה מילתא היא? (193)

ומתרצת הגמרא: **הכא במאי עסקינן: שנבז** את הכסף **מחייב** כשפלוני היה עדיין חי,

וראה שולחן ערוך יורה דעה [רנג ז].

193. ומהרישא שמותר המתים למתים אין ראייה להיפוך שהזמנה מילתא היא שהטעם שם אינו משום הזמנה אלא מתורת צדקה שהממון שנגבה לצורך מתים אין ראוי לשנותו לדב ראה. ר"ן. וראה שם מדוע כסיפא לא שייך לדון מדין צדקה.

וביד רמה ביאר לשיטתו [ראה הערה קודמת שלענין זכיית המת בממון לכולי עלמא מועילה ההזמנה, ולכן ברישא שגבו סתם למתים, כל המתים זכו במעות.

הקשו תוס': איך מדובר אם גבו כסף הרי זה כמו טווי לאריגה שאינו נאסר לכולי עלמא, ואם גבו בגדים, איך אומר רבי נתן שיעשנו דימוס על קברו דהיינו שימכרו את הבגדים, והרי לפי אביי שהם נאסרו בהנאה אי אפשר לקנותם כמבואר ביבמות [סו ב] באיצטלא שפרסוה על המת שקנאה המת ונאסרה בהנאה?

ותירצו שדוקא כשפרסו ממש על המת אבל אם עדיין לא פרסו אף שכבר נאסר להשתמש בו לצורך אחר אך למוכרו לצורך המת מותר.

ובחזון איש הקשה, הרי אם הוא נאסר בהנאה איך יכול להחליפו והרי לא מצינו פדיון לאיסורי הנאה?

ותירץ, שכיון שתשמישי המת מותרים לצורכי המת וכאן המותר הרי אינו ראוי למת אלא אם כן הוא מוכרו אם כן הוי המכירה כאילו עושה בזה מצותן ואחרי שנעשה מצותן הוא מותר, והמכירה שמוציאתו לחולין זו היא תשמיש המת. חזון איש אהלות [כב כט].

ועוד תירצו התוס' שמדובר אמנם שגבו כסף ואף על פי כן הוא חמור יותר מטווי לאריגה

מספקא ליה. חזון איש אהלות [כב לא].

הקשה הנמוקי יוסף איך ינתן הכסף ליורשיו ומדוע לא נאמר שהנותנים נתנו רק על דעת המת ולא על דעת יורשיו וכמו שהגמרא אומרת בבבא קמא [קטז א] בחמור דרב ספרא שהשליך אותו לאריה והאריה לא אכלו, שהחמור אינו הפקר כי רב ספרא הפקיר אותו רק בשביל האריה ולא בשביל כל העולם?

ותירץ, שזה דוקא בהפקר שאינו מוציאו מרשותו אבל במתנה שנותן לחבירו ומוציאו מרשותו בודאי לא על דעת שיחזירו לו נתן.

ועוד שדבר מועט כזה מסתמא כל אחד מהנותנים גמר בלבו לתת לגמרי למת.

וכעין זה הקשה מהר"ן חיות הרי קיימא לן ביורה דעה [רנג יב] שעני שנתנו לו צדקה אי אפשר לבעל חוב לגבות מהכסף הזה משום שהוא ניתן רק לצורכו ולא לבעל חובו, אם כן היה צריך להחזיר את מותר המעות לנותנים ומדוע יתנוהו ליורשים?

ותירץ, משום שאפשר להם לדחות את כל אחד מהנותנים שנדבתו עלתה לצורך המת ואינה מן המותר.

בקצות החשן [רו ט] הביא שהיה מעשה אצל הראב"ה באחד שנדר להשיא יתומה אחת ונפטרה היתומה וחייב הראב"ה שיתן המעות ליורשיה, והוכיח כן מסוגייתנו שמותר המת ליורשיו אף על פי שהנותנים לא נתכוונו לתת רק לצורך המת ובכל זאת נותנים את המעות ליורשיו.

והקצות החשן דן מזה שלא רק בנדר צדקה אלא אפילו בנדר סתם שנדר או נשבע לחבירו ליתן לו מעות ומת המקבל צריך ליתן המעות ליורשיו.

ואין עליו שם של הזמנה ליאסר בהנאה. (194)
ומקשה הגמרא: **הא לא תני הכי!** הרי
הברייתא אינה מפרשת כך את המשנה.
דתנן במשנה "מותר המתים למתים. מותר
המת ליורשיו".

ותני עלה, מפרשת הברייתא: **כיצד?**

גבו למתים סתם — זהו מותר המתים
למתים.

גבו למת זה — זהו מותר המת ליורשיו.

הרי שהברייתא מפרשת שמדובר באופן
שגבו לצורך אדם שכבר מת.

אך דוחה הגמרא: **וליטעמיך, אימא סיפא.**
עד שאתה מקשה מהרישא יש לך להביא
ראיה מהסיפא להיפוך, שבסיפא של אותה
משנה נאמר: **רבי מאיר אומר:** מותר המת
אינו ליורשיו אלא **לא יגע בהן עד שיבא
אליהו.**

רבי נתן אומר: יעשו דימום יבנה ממנו
מצבה על קברו, או יקנה ממנו יין ויעשה
עמו זילוף [שידיף ריח טוב] לפני מטתו של
אותו פלוני שגבו עבורו את הכסף.

הרי שהם סוברים שאסור ליהנות מכסף

שהוזמן למת. ואם כן, קשה מזה לרבא
סובר הזמנה לאו מילתא היא?
ומתרצת הגמרא: **אלא אביי מתרין לטעמיה!**
ורבא מתרין לטעמיה!
אביי מתרין לטעמיה —

דכולי עלמא סברי: הזמנה מילתא היא אלא
שתנא קמא סבר שמותר המת ליורשיו, כי
רק דחזי ליה תפיס הכסף שנצרך להוצאות
הקבורה הוא שנתפס ונאסר בהנאה, ואילו
דלא חזי ליה לא תפיס מה שנשאר והתברר
שהוא אינו נצרך להוצאות המת, מלכתחילה
לא נתפס באיסור הנאה ולא חלה עליו
ההזמנה. (195)

ורבי מאיר מספקא ליה בדין זה אי הא דלא
חזי ליה תפיס, אי לא תפיס.

ולכן מספק אסור לתת את המותר ליורשים
שיהנו ממנו, אך גם לעשות ממנו דימוס
לקברו של המת ללא הסכמת היורשים אי
אפשר, כי שמא הדין הוא שלא תפיס ונמצא
מפסיד ליורשים את הכסף השייך להם.

הלכך לא יגע בהן עד שיבא אליהו.

ורבי נתן פשיטא ליה דודאי תפיס.

הלכך יעשה דימוס על קברו.

המעות להזמינם לצורכו ובכל זאת לא נחשב
הדבר להזמנה כיון שאין כאן מעשה.

195. קשה, הרי קיימא לן בדאורייתא אין ברירה,
ואיסור הנאה ממת הוא מדאורייתא, ואם כן יהא
אסור ליהנות ממותר המעות שמא חלק זה היה
עתיד לעשות בו צרכי המת ונאסר בהנאה?
מהר"ץ חיות.

כיון שאפשר לקנות כל דבר בכסף הרי זה כאילו
בגד המת ממש. תוס' ד"ה מותר.

194. כתב ביד רמה שמכאן ראיה שאפילו למאן
דאמר הזמנה מילתא היא צריך שיזמין על ידי
מעשה כגון בשעת גביית המעות או שהוא נוטל
את המעות בידו על דעת להזמינם, שהרי כאן אף
שגבו מחיים כשמת עדיין דעת הגובים על

ורבא מתרין לטעמיה —

לכולי עלמא הזמנה לאו מילתא היא ואין חשש של איסור הנאה ממותר הכסף.

אלא שיש כאן חשש שמא המת אינו מסכים שיהנו היורשים מכסף שהוא התבזה עליו.

ובזה נחלקו התנאים —

תנא קמא סבר: כי בזו ליה למרות שהמת מתבזה בכך שאוספים עבורו כסף, בכל זאת אחולי מחיל זילותיה גבי יורשין בעודו בחיים הוא מוחל על בזיונו אפילו רק להנאת היורשים.

לכן ינתן המותר ליורשיו.

ורבי מאיר מספקא ליה אי המת מחיל על בזיונו בשביל היורשים אי לא מחיל.

הלכך מספק לא יגע בהן עד שיבא אליהו.

ורבי נתן פשיטא ליה דלא מחיל המת על בזיונו בשביל היורשים, אלא רק עד כמה שזה לצורכו.

הלכך יעשה דימוס על קברו או זילוף לפני

מטתו.

תא שמע: תניא: היו אביו ואמו של המת מזרקין בו כלים מתוך חיבה הם זורקים עליו את בגדיהם יותר מהצורך, שמתוך צער הם מוכנים להפסיד את כל ממונם עליו מצוה על האחרים להצילן ולהורידם מעליו, שאין לך השבת אבידה גדול מזה. (196)

וקשיא לאביי, שאם הזמנה מילתא היא, מה יועיל שיורידו ממנו את הבגדים, והרי כבר נאסרו על ידי הזמנה בלבד?

ומתרצת הגמרא: התם אין זו הזמנה כלל, כי מ-ב הם עושים זאת רק משום מררייהו מתוך צער.

ומקשה הגמרא: אי הכי, היינו דקתני עלה: אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים שאפשר להציל את הבגדים שנזרקו עליו כשלא נגעו במטה, אבל אם נגעו במטה, אסורין.

ואם הם עושים רק מתוך צער, מדוע יאסרו בנגיעת המטה? (197)

ומתרצת הגמרא: תרגמא עולא: מדובר במטה הנקברת עמו שהבגדים נגעו במטה

יש לומר שהם עושים זאת רק מתוך צערם ובודאי יתחרטו אחר כך. יד רמה וש"ך יורה דעה [שמט ד]

ובנתיבות המשפט [רסא א] תירץ, שכיון שמצוה על אחרים להצילם משום בל תשחית אם כן הרי זה כדבר שיש לו מצילים שאינו נחשב כאבידה מדעת.

197. בשלמא אם הטעם היה משום שהזמנה לאו מילתא היא, ניחא שאם נגעו במטה הרי הוא

ובסנהדרין קטנה תירץ על פי דברי התוס' בהערה 193 שדבר שנאסר רק על ידי הזמנה בלבד אפשר לפדותו בדבר אחר, אם כן גם כאן הרי זה כאילו החליפו ופדו את חלק המת בכל מקום שהוא עם אותו חלק שהשתמשו בו למת והמותר יצא לחולין.

196. לכאורה קשה, הרי זו אבידה מדעת מצד אביו ואמו והוי הפקר ומדוע יצטרכו להחזירם להם?